

כל אחד זקוק ל'קוד' אישי משלו

Category: במדבר, שלח

אלוקים מעניק למשה קוד סודי, שהשימוש בו יציל את עם ישראל במצבים קשים. לכל אחד מאתנו יש קוד שאם נזכור וננצור אותו נצלח משברים פתאומיים באמונה וביטחון מלא.

סיסמתך היא?

בימינו לכל דבר יש 'קוד' או 'סיסמה'. אם אתה מעוניין להיכנס לתוכנית שלך במחשב אתה עושה זאת באמצעות קוד. אם ברצונך לברר את היתרה שלך בבנק שוב אתה נזקק לקוד. כך גם כדי להקשיב להודעות בטלפון וכמעט לגבי כל דבר שבעולם ^[1] עליך להקיש קוד שיוביל אותך אל היעד המבוקש. מרוב קודים שונים ומגוונים שיש לך ^[2] אתה רושם אותם על נייר ומניח את הרשימה במקום שהגישה היחידה לשם היא באמצעות ^[3] קוד הידוע לך לבדך! אבוי לך אם תשכח את הקוד הזה ^[4]

בבית חב"ד קורה מידי פעם שמישהו מפעיל את האזעקה בטעות, ומיד מתקשרים ממרכז הבקרה כדי לוודא אם מדובר בטעות או בפריצה מכוונת. הם מתקשרים ושואלים בטלפון מהו הקוד, ורק אם משיבים להם את הקוד הנכון הם יודעים שהם אכן דיברו עם מנהל המקום ולא עם הפורצים עצמם. לפעמים קורה שאומרים להם קוד אחד, אבל אז התשובה היא: "מצטערים, אבל זה לא הקוד". מנסים קוד שני שמשתמשים בו לעיתים קרובות, ועדיין אין זה הקוד הנדרש. מנסים שוב ושוב עם קודים שונים ומשונים שמבצבצים ועולים בראש ^[5] עד שלבסוף מתחננים: "תרחם, תגלה כבר את הקוד שלי!" ^[6]

עצם הרעיון של קוד או סיסמה הוא לא דבר חדש. בהיסטוריה היהודית השתמשו בו רבות, ונציין כאן אפוא כמה דוגמאות מתקופות שונות של ההיסטוריה.

מסופר בספר שופטים על מלחמה שהתקיימה בימיו של יפתח בתוך עם ישראל, בין שבט אפרים ובין אנשי גלעד. אנשי שבט אפרים היו מנסים להשתחל לתוך השטח של אנשי גלעד. הבעיה היא שכולם היו נראים אותו דבר, שהרי כולם יהודים, ולכן לאנשי גלעד היה קשה לזהות אם "הלנו אתה או לצרינו", האם מדובר באיש מאנשיהם או במסתנן זר מאנשי שבט אפרים. עד שהתנוצץ במוחם של אנשי גלעד הרעיון הבא: לבני שבט אפרים היה קשה לבטא את האות שין ובמקום שבולת הם היו מבטאים: סבולת (באותה מידה שלאזרח אמריקני קשה לבטא את האות ח', ובאותה מידה שלישראלים קשה לבטא את האות H או W - לפי זה אתה עשוי לזהות בנקל מהיכן מוצאו של האיש העומד לפניך ^[7]).

אנשי גלעד היו עוצרים את המסתנן לנחלתם ופוקדים עליו להגיד את המילה 'שבולת'. ואם היא

הייתה נשמעת כמו 'סבולת', או אז היו יודעים שהאדם שלפניהם הוא מאויביהם משבט אפרים (שופטים י"ב, ו').

דוגמא נוספת: בתקופת התלמוד אסרו הרומאים על עם ישראל לקדש את החודש. בימינו כל התאריכים והמועדים מתנהלים בפשטות על פי הלוח, אך בזמן התלמוד היה בית הדין מכריז שהיום הוא ראש חודש תמוז (למשל), וזה היה טקס שלם. הרומאים אסרו אפוא על הסנהדרין לקדש את החודש.

מסופר בגמרא שרבי יהודה הנשיא הורה לידידו ויועצו האישי רבי חייא, שילך ליישוב שנקרא בשם "עין טב", ששם הרומאים לא השגחו בצורה כל כך מוקפדת על החוקים, ויקדש שם את החודש, ולאחר מכן ² כך הוא הורה לו ² ישלח לו מסר שהם אכן עשו זאת, וכך הוא ידע שקידשו בפועל את החודש. הבעיה הייתה שאסור לפרסם שקידשו את החודש, לא רק בין הרומאים אלא אפילו בין יהודים הייתה זו סכנה גדולה, שכן הארץ שרצה מרגלים יהודיים שהלשינו על כל דבר לרומאים.

מה עשה רבי? הוא העניק לרבי חייא 'קוד' סודי שבאמצעותו יהיה ניתן לדעת שאכן קידשו את החודש. הוא אמר לו: "תשלח לכאן שליח שיבוא ויגיד את המילים (שהיום אין יותר מפורסמות מהם) "דוד מלך ישראל חי וקיים"" (ראש השנה כ"ה, א), וכך נדע שאכן ביצעת את השליחות והחודש מקודש.

דוגמא נוספת מאותה תקופה: בין 'גזרות אנדריאנוס' שהרומאים גזרו באותה עת, פשוט גזרות שמד על עם ישראל, הם גם גזרו שאסור לערוך ברית מילה. היהודים כמובן המשיכו לקיים את המצווה הזאת במסירות נפש, אולם פחדו לפרסם זאת. מצד שני הם רצו שכמה שיותר אנשים ישתתפו בברית ² "ברוב עם הדרת מלך" ² לפיכך היה 'קוד' מוסכם אצל היהודים, שאם מדליקים בבית יותר נרות מהמספר הרגיל ² סימן שיש שם ברית באותו יום (סנהדרין ל"ב, ב).

גם בדורנו עשו שימוש יעיל בקודים ובסיסמאות שנועדו כדי להחזיק מעמד ברוסיה הסובייטית תחת המשטר הקומוניסטי. בשנות גזירה, כאשר מישהו היה מקבל מכתב מחו"ל הוא היה כבר מועמד לחקירה. על אחת כמה וכמה אם הוא קיבל מכתב מאת "שניאורסאהן" ² כך היה הרבי נקרא אז בשפתם ובלשונם של אנשי המשטרה החשאית ² שאז בוודאי מדובר באדם שהוא חלק בלתי נפרד ממערך גדול של אנשים שמנסים להפיל את המשטר, ואחת דינו להיזרק לכלא.

ולכן כשהרבי היה כותב מכתבים לרוסיה הוא נמנע כמובן מלכתוב אותם על נייר המכתבים הרגיל שלו שנושא את שמו, ולא רק זאת, אלא הוא נמנע אפילו מלחתום את שמו בתחתית המכתב. הוא נהג לחתום רק בשם המחתרתי שלו שנוצר בדיוק למטרה זו: "זיידע", סבא. בשם הזה הוא נהג לחתום את המכתבים שנשלחו על ידו לרוסיה באותן שנים.

לא עוד סיסמה

הרב אריה לוי, שנודע בשם "רב האסירים", עזר רבות לאסירי המחטרות בתקופה שלפני קום המדינה והיה אדם מלא באהבת ישראל עצומה לכל יהודי, ובפרט לאנשים שלא שמרו תורה ומצוות.

מסופר עליו שבחתונה שלו, מיד לאחר החופה כשהחתן והכלה נכנסים לחדר הייחוד, החתן נותן מתנה לכלה, וישנם שנוהגים לתת רק אז את הטבעת יהלום וכדומה. ר' אריה שהיה עני וחסר כל, נכנס לחדר יחוד, פנה לכלתו ואמר לה: "כולם נותנים מתנות ואילו לי אין מה לתת לך, אבל ברצוני לתת לך מתנה יקרה מכל: אני מבטיח לך שבכל פעם שיהיה ויכוח בינינו ² אני אהיה זה שמוותר!" את המתנה הזאת הוא העניק לאשתו בחדר הייחוד דקות ספורות לאחר החופה שלהם, והוא עמד בדיבורו עד סוף ימיו.

בחג השבועות התקיימה החתונה שבין עם ישראל והקב"ה. כולם עמדו מתחת לחופה ² הר סיני. היה אש כמו בחופה וכו', ואחרי החופה משה עלה לחדר הייחוד ² להר סיני. הגמרא מספרת שבשעה שמשה עלה למרום, הקב"ה נתן לו מתנה, הוא אמר לו אני מבטיח לך שבכל פעם שתהיה מריבה ביני לבין אשתי, כלומר בין הקב"ה ובין כנסת ישראל ² הקב"ה, החתן, יהיה זה שיוותר וימחול לעם ישראל!

ויתרה מזו: הקב"ה נתן למשה רבינו 'קוד', סיסמה, שברגע שעם ישראל יזכיר את ה'קוד' הזה ² מיד הקב"ה מתמלא רחמים על עם ישראל ומוחל להם. מהו ה'קוד'? אומרת הגמרא: "מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור והראה לו למשה סדר תפלה ואמר לו בכל זמן שישראל חוטאין יעשו לפניי כסדר הזה ואני מוחל להם" (ראש השנה י"ז, ב).

כולנו מכירים את י"ג מדות הרחמים. אנו אומרים אותם פעמים רבות בתפילות ראש השנה ובפרט ביום כיפור כל הקהל שר אותם ביחד. זהו אפוא ה'קוד' שהקב"ה נתן למשה, והוא גם הראה לו איך להשתמש ולנצל את הקוד הזה, להתעטף בטלית ותפילין ולומר את התפילה הזאת.

ואכן משה רבינו השתמש בזה פעמיים: פעם ראשונה הייתה בחטא העגל כפי שמסופר בפרשת 'כי תשא', כשהקב"ה רצה למחות חלילה את כל העם, משה השתמש בקוד הזה, ואכן ה' מחל לעם ישראל.

הפעם השנייה היא בפרשתנו שלח, בסיפור של המרגלים שבאו חזרה מארץ ישראל והסיתו את כל העם שלא ירצו להיכנס לארץ ישראל. הקב"ה כבר רצה חלילה לעשות את אותו דבר, וגם כאן משה רבינו השתמש מיד באותו 'קוד' נפלא של י"ג מדות הרחמים, ומיד קיבל את התשובה המפורסמת: "ויאמר ה' סלחתי כדבריך". הגמרא מוסיפה ואומרת: "מלמד שאמר לו הקב"ה למשה החייתיני בדבריך" (ברכות ל"ב, א) ² כמו שאומרים באידיש "האסט מיר מחיה געווען".

לנצור את הרגע

כל אחד מאתנו זקוק ל'קוד' כזה בשביל עצמו. קורה לפעמים שאנו מאבדים קצת מהביטחון בה' ומתחילים לדאוג ולחשוש מה יילד יום, איך נסתדר בעסקים, מה יהיה כשאינן כסף וכו', כל אחד עם ה"חבילה" שלו. אולם כל אחד מאתנו כבר עבר מצבים הרבה יותר קשים וראה לבסוף שה' עזר לו והוציא אותו מן המיצר אל המרחב, ובאמת אם הוא רק ייזכר בזה ² לבו יהיה סמוך ובטוח שאין מה לדאוג.

אבל באותו רגע שהאדם עסוק ראשו ורובו בבעיה שעומדת מולו הוא לא זוכר כלום. ולכן כל אחד מאתנו צריך שיהיה לו את הקוד האישי שיזכיר לו שכבר היה לו בעבר סיפור יותר מסובך ויותר מורכב והקב"ה עזר לו! ברגע שהקוד יזכיר לו את הסיפור ² הוא מיד יתחזק ויתעשת ולא ידאג כל כך ²

אם אתה חושש שתשכח את הקוד הזה, תגלה אותו לאשתך, והיא בוודאי תדאג להזכיר לך אותו בכל עת מצוא, כולל בזמנים שלא תרצה לשמוע את זה ²